

Onvrijwillige, verplichte zorg of zorg met dwang?

Geplaatst op 26 oktober 2022

Bij de Vraagbaak van LOC komen regelmatig vragen binnen over de rol van de cliëntenraad bij onvrijwillige of verplichte zorg en hoe je zicht krijgt op de uitvoering van deze zorg.

Wat is het verschil tussen onvrijwillige en verplichte zorg?

Het zijn aanduidingen die eigenlijk op hetzelfde neerkomen. Onvrijwillige zorg of zorg met dwang is de term in de ouderenzorg en de gehandicaptenzorg. Verplichte zorg is de aanduiding in de ggz. In dit artikel hanteren we voor het gemak voor beide de term verplichte zorg.

Met welke wetten hebben we te maken?

Sinds 2020 bestaan de Wet verplichte ggz (Wvvggz) voor de geestelijke gezondheidszorg en de Wet zorg en dwang (Wzd) voor de ouderenzorg en gehandicaptenzorg. Het doel van deze wetten is dat mensen die zorg krijgen maximale vrijheid en veiligheid ervaren. De wetten gelden overal: thuis, tijdens dagbesteding en bij verblijf in een instelling.

Wat is de rol van de cliëntenraad?

De cliëntenraad adviseert de zorgaanbieder over de uitvoering van de wet en bewaakt of zorgverleners maximaal rekening houden met wensen en met wat voor iemand past bij het verlenen van verplichte zorg. De wetten regelen onder welke voorwaarden de zorgaanbieder mensen in hun vrijheid mag beperken, als het écht niet anders kan. Daarnaast is het belangrijk dat de zorg veilig is. Zoals bij het geven van medicijnen.

Hoe kom je tot een goed advies?

Besprek als raad wat je visie is op vrijheid en veiligheid of verplichte zorg. Dat helpt bij het geven van adviezen en in het gesprek met de zorgaanbieder. Om dit gesprek goed te voeren kan de cliëntenraad

een [handige gesprekstool](#) van LOC gebruiken.

Wat zijn de rechten van de cliëntenraad?

Iedere zorgaanbieder die verplichte zorg biedt, moet een beleidsplan hebben. De cliëntenraad heeft instemmingsrecht op dit plan. Ook huisregels en klachtenregelingen staan in dit beleidsplan. En hoe de zorgaanbieder verplichte zorg voorkomt en hoe deze zorg wordt afgebouwd. Meld als cliëntenraad tijdig dat je bij dit beleidsplan betrokken wilt worden en maak afspraken over hoe je zicht houdt op de uitvoering van dit plan.

Hoe kun je verder de vinger aan de pols houden?

De zorgaanbieder maakt ieder half jaar een analyse van de verplichte zorg die verleend is aan mensen. Maak als cliëntenraad afspraken met de zorgaanbieder over het ontvangen en bespreken van de analyse. De reactie die de cliëntenraad hierop kan schrijven, stuurt de zorgaanbieder dan samen met de analyse door naar de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). Die ziet erop toe dat zorgaanbieders terughoudend en zorgvuldig omgaan met dwang in de zorg en rapporteert hierover aan de regering.

En verder?

In beide wetten staat dat mensen die verplichte zorg ontvangen toegang krijgen tot een cliëntvertrouwenspersoon (Wzd) of patiëntenvertrouwenspersoon (Wvggz). De vertrouwenspersoon kan cliënten bijstaan als zij vragen of klachten over de verplichte zorg hebben en rapporteert hierover aan de zorgaanbieder en cliëntenraad. Spreek met de vertrouwenspersoon af hoe en wanneer deze aan de raad rapporteert. De cliëntenraad kan ook altijd advies vragen aan de vertrouwenspersoon.

Meer weten?

LOC publiceerde handreikingen speciaal voor cliëntenraden over hun rol bij de Wet zorg en dwang en Wet verplichte ggz.

- [De Wet zorg en dwang, nee tenzij...!](#)
- [De Wet zorg en dwang, nee tenzij...! Achtergrondinformatie](#)
- [De Wet verplichte ggz, alleen als het niet anders kan!](#)
- [Handreiking Huisregels en de rol van de cliëntenraad](#)

Evaluatie Wet zorg en dwang en Wet verplichte ggz

Op dit moment wordt de Wet zorg en dwang en Wet verplichte ggz geëvalueerd. LOC gaf daarvoor inbreng, dit kun je hier lezen: [‘Van stappenplan Wet zorg en dwang naar maatwerk in dialoog’](#). ZonMW concludeerde na de eerste evaluatie dat implementatie en uitvoering moeizaam

verlopen, [lees meer](#).

Lees ook deze eerdere artikelen van LOC:

- [Rechten van mensen en zorgvuldig handelen voorop in Wet zorg en dwang](#)
- [Vrijheid en veiligheid in de zorg: Samen-leving is anders gaan denken](#)
- [Levensgeluk voorop in pilot Wet zorg en dwang](#)
- [Adviezen vanuit het actieteam vrijheid en veiligheid voor het levensgeluk van cliënten](#)

Heb je nog een andere vraag? Neem gerust contact op met de vraagbaak van LOC. Deze is bereikbaar via 030 – 284 3200 of vraagbaak@loc.nl.

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Wet medezeggenschap \(Wmcz\)](#), [Adviesonderwerpen van de cliëntenraad](#), [Vrijheid en veiligheid](#)